

דם זבחים שנתערב במים — אם יש בו מראית דם, כשר.

נתערב בדם בהמת חולין או בדם חיה — "רואין" את הדם הפסול כאילו הוא מים, ואם יש בדם הכשר כדי שיראה במים מראית דם, כשר. ואם לאו, פסול.

רבי יהודה אומר: אין דם מבטל דם.

תניא: אמר להן רבי יהודה לחכמים: לדברייכם, שאתם אומרים שלא היו זורקין מדם התערובות שברצפת העזרה — למה פוקקין [סותמים בפקק] את נקב חומת העזרה בערב פסח?

אלא, מכאן ראה לדברי, שכוס היה ממלא מדם התערובות, ופקקו את העזרה כדי שלא יצא כל הדם הנשפך בעזרה. וכשמלא את הכוס נמצא דם מכולם מעורב בו, ואם נשפך דם קרבן אחד בלא זריקה, נמצא זורק ממנו עכשיו.

אמרו [ענו] לו חכמים לרבי יהודה: **שבח הוא לבני אהרון שילכו בערב פסח עד ארכובותיהם בדם** [שעוסקין בעבודת הקדוש ברוך הוא באמונה, ואינם נמאסין מחמת הדם. חסדי דוד על התוספתא פרק ד הלכה י]. ולכן פקקו את העזרה בערב פסח.

ומקשינן: איך יכלו הכהנים ללכת בעזרה בתוך הדם?

והא קא חייין! הרי הדם חוצץ בין רגליהם

לדם הנפש לענין כרת באוכל דם, למדנו מדבריו שגם לענין זריקת דם קרבן יש להשוות אותם זה לזה. שהרי באותו פסוק נאמרו כרת בחולין וכפרה [זריקה] בקדשים.

ומקשינן: **והאמר רבי אלעזר:** אף על פי שרבי יהודה השוה את דם הנפש ודם התמצית לחייב עליהן כרת, מכל מקום מודה רבי יהודה לענין כפרה בזריקת הדם, שדם התמצית אינו מכפר. **שנאמר:** "כי הדם הוא בנפש יכפר".

ומשמע, רק דם שהנפש יוצאה בו, כגון "דם הקילוח" מכפר. אבל דם שאין הנפש יוצאה בו, כגון "דם התמצית"⁽¹⁾ אינו מכפר. [ודוקא לענין כרת באוכל דם מרבה רבי יהודה דם התמצית מ"כל דם"].

וכיון שדם התמצית פסול לזריקה אף לרבי יהודה, מעתה קשה שוב: הרי דם התמצית מעורב בדם התערובות, ומבטל את הדם הכשר על ידי ביטול ברוב.

וחוזרת הגמרא ומתרצת אחרת.

אלא, רבי יהודה — הולך לטעמיה [לשיטתו].

דאמר: אין דם מבטל דם. ולכן לא מתבטל הדם הכשר שנשפך מן הכלי. ואפילו אם הגיע רק מעט ממנו למזבח — זריקה דם כשר היא, והוכשר הקרבן.

ודברי רבי יהודה נשנו במסכת זבחים [עח א]:

ובמהרש"א.

1. מבואר לעיל סה א הערה 9.

הראוי להתקבל לא מבטל דם אחר אפילו אם הוא נפסל. על פי דברי תוספות. ועייין שם עוד

ולמדנו מכאן שאסור לכהן להרים את הכתונת גבוה מן הארץ.

ואם היה בעזרה דם כה מרובה, היתה הכתונת מתלכלכת, והיתה העבודה פסולה!?

ומתריצין: מה שאמרו חכמים שבח הוא לכהנים שילכו עד ארכובותיהם בדם, הם דיברו **בהולכת אברים לכבש** כדי להקטירם. **דלאו "עבודה" היא**. שהולכת האיברים אינה בכלל דיני "עבודת הקרבנות", ולכן מותר לכהנים להפשיל את בגדיהם ולהגביהם מן הקרקע.

אבל בשאר העבודות לא עשו הכהנים כן. ולהלן מפורש איך עשו בשאר העבודות.

ותמהינן: **ולא?! —** האם הולכת האברים אינה בכלל עבודת הקרבנות?! **והא מדבעי כהונה**, מזה שהצריך הכתוב בהולכת האיברין לכבש שתעשה דוקא על ידי כהנים, מוכח **שעבודה היא!**

דתניא: נאמר [בויקרא א יג] בענין עבודת העולה: "והקרב והכרעים ירחץ במים, והקריב **כהן את הכל** והקטיר **המזבחה**". מהי "הקרבה"? זו — **זו הולכת אברים לכבש**. כגון הקרב והכרעים הכתובים בתחילת הפסוק, שמוליכם להקטירם.

ומאחר שהולכת אברים לכבש עבודה היא, אם כן אסור לכהנים להפשיל בגדיהם ולהגביהם מעל הארץ!

ומתריצין: **אלא**, מה שאמרו חכמים

לרצפה. ושנינו [בזבחים טו ב]: אם עומד הכהן על הכלי או על גבי רגל חבירו בשעת עבודה עבודתו פסולה. לפי שנאמר בענין עבודת המקדש "לעמוד לשרת" [דברים יח], ואין זה עמידה.⁽²⁾

ומתריצין: דם לח הוא, ואינו חוצץ.

כדתניא: הטובל במקוה, והיה גופו מלוכלך באחד מדברים אלו: **הדם, והדיו והחלב והרובש** — אם היו **יבשים** הרי הם חוצצין. אבל אם היו לחין, אין חוצצין.

ומכאן נלמד לדם שברגלי הכהנים, שאם הוא לח אינו חוצץ.

ומקשינן: **והא קמתוסי מאנייהו!** הרי מתלכלכין בגדיהם של הכהנים מן הדם שמהלכין בו עד ארכובותיהן.

ותניא: אם היו בגדיו של הכהן **מטושטשין** [מלוכלכין], **ועבר — עבודתו פסולה!**

וכי תימא, אם תאמר לתרץ **דמדלו להו למאנייהו**, שהיו מגביהים את שולי בגדיהם ותוחבין אותם באבנט שיעמדו למעלה מהארץ, ולכן אין בגדיהם מתלכלכים.

והרי אי אפשר לתרץ כן.

דהתניא: נאמר [בויקרא ו ג] "ולבש הכהן **מדו בד**". ודרשו חכמים: "מדו" היינו **כמדתו**. שהכתונת תעמוד עליו לפי מדתו, בשוה לארץ, ולא תגרו עליה. מכאן **שלא יחסר** ממדת הכתונת **ולא יותיר**.

2. כך כתב רש"י. אבל בגמרא זבחים כד א מובא טעם אחר. ועייני רש"י.

דוקא בכהן. וכן "קרעו והוציאו את אמוריו", מדובר גם בזר.

ואחרי זה כתוב "נתנו במגיס, והקטירן על גבי המזבח". ומשמע לכאורה שאותו הזר שהפשיט הוא גם הקטיר על גבי המזבח.

ותמהינן: **אטו הוא גופיה הוה מקטיר להו?** האם הישראל עצמו שהפשיט הוא היה גם מקטיר את האימורין?! והרי הקטרה היא עבודת הכהנים בלבד!

ומתריצין: **אימא** — "נתנו הישראל במגיס, להקטירן הכהן על גבי המזבח". כלומר שגורסין במשנה "להקטירן" בלמ"ד. שיש לפרשו שהישראל נותן את האימורים במגס, ויהיו שם עד שיבוא הכהן הראוי להקטירם.⁽³⁾

שנינו במשנה: **יצתה כת ראשונה.**

תנא: כאשר היו הולכים מהעזרה לבתיהם — **כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו של פסחו, ומפשיל לאחוריו.**

אמר רב עיליש: טייעות — דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה.

הדרן עלך תמיד נשחט.

פרק אלו דברים

מתניתין:

א. **אלו דברים שכאשר חל ערב פסח בשבת,** עשייתן בקרבן פסח — דוחין את השבת:

שהכהנים הלכו עד ארכובותיהם בדם, מדובר בהולכת עצים למערכה לראש המזבח, שבו היו עורכים את העצים להבעיר אש, **דלאו עבודה היא** [והיא כשרה בזרים].

ולכן, באותה שעה הפשילו הכהנים את בגדיהם והגביהום מעל הארץ, והלכו בדם עד ארכובותיהם.

ומקשינן: **בהולכת אברים לכבש, ובהולכת דם אל המזבח שהן עבודת הקרבנות, מיהא** [מכל מקום] — **היכי אזלי איך יכלו ללכת?** הרי להגביה בגדיהם לא יכלו, ואם ילכו בבגדיהם בדם, יטנפו בגדיהם ועבודתם תפסל!

ומתריצין: **דמסגי אייצטבני.** היו הולכין על גבי אייצטבאות — שהיו בעזרה כמין אייצטבאות, מחוברות לרצפת העזרה, ויש להם דין רצפה. והלכו הכהנים עליהן בלא להתלכלך מן הדם.

שנינו במשנה: **כיצד תולין ומפשיטין?** אונקליות של ברזל היו קבועים בכתלים בעמודים, ותולה ומפשיט. קרעו והוציאו את **אימוריו. נתנו במגיס** [קערה, והיא כלי שרת], והקטירן על גבי המזבח.

הפשטת העור של קרבן הפסח כשרה אפילו בזרים, היות שהפשטת קדשים קלים לא הוזכרה בתורה כמצות עשה. ואפילו הפשט וניתוח של עולה שהיא מצות עשה כשרה בזר.

ואם כן, מה ששנינו במשנתנו "כיצד תולין ומפשיטין" מדובר אפילו בזר המפשיט, ולא

3. על פי רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס.

שחיטתו, זריקת דמו, (4) שצריכים להעשות ביום י"ד, ואינם יכולים להעשות במוצאי שבת.

ומיחוי קרביו [הוצאת הרפש מהקרביים. ויתבאר בגמרא כיצד עשו זאת], שאינו סובל דיחוי למוצאי שבת בגלל הסרחון.

והקטרת חלביו על המזבח, על אף שאפשר להקטירם במוצאי שבת. היות שחביבות עשיית המצוה בשעתה, גם היא דוחה שבת.

אבל, צלייתו והדחת קרביו — אינן דוחין את השבת, לפי שאפשר לעשותם במוצאי שבת, כליל חג הפסח.

ב. **הרכבתו של קרבן הפסח על הכתף** ונשיאתו אל העזרה דרך רשות הרבים, אף על גב שאין בכך איסור מן התורה, היות ו"חי [נחשב כמי ש]נושא את עצמו", וכל האיסור אינו אלא מדרבנן, בכל זאת אין הרכבתו דוחה את השבת, היות ואפשר לעשותה מאתמול.

וכן **הבאתו מחוץ לתחום.** למרות שהבאה מחוץ לתחום אינה אלא איסור דרבנן.

וכן **חתיכת יבלתו,** שאיסורה הוא משום מלאכת גוזז, ואפילו יחתכנה כלאחר יד, בשינוי או בציפורניו, הרי למרות שאינה אסורה אלא מדרבנן —

כל אלו — **אין דוחין את השבת,** הואיל ואפשר לעשותם ביום חול, מאתמול.

רבי אליעזר אומר: גם "מכשירי מצוה" של קרבן הפסח, כמו הרכבתו והבאתו חוץ לתחום, וכן חתיכת יבלתו כלאחר יד — דוחין את השבת, אף על גב שאפשר לעשותם מערב שבת.

אבל מודה רבי אליעזר שאת הדברים שאפשר לעשות במוצאי שבת דוחים אותם עד לאחר השבת

אמר רבי אליעזר: והלא דין קל וחומר הוא, שידחו עשיות הללו, שאינן אלא איסור שבות דרבנן, את השבת, גם אם יש אפשרות לעשותן מלפני השבת!

כי **מה אם שחיטה, שהיא חמורה,** שהרי היא אסורה בשבת **משום** אב מלאכה — דוחה את השבת לצורך הקרבת הפסח.

עשיות אלו, שהן קלות, היות והן אסורות רק **משום "שבות"** מדרבנן — וכי לא ידחו את השבת?!

אמר לו רבי יהושע: יום טוב יוכיח — שהתירו בו שחיטה ובישול לצורך יום טוב, למרות שאיסורן של מלאכות אלו הוא **משום** אבות מלאכה, ובכל זאת גזרו חכמים ואמרו שאסור בו **משום "שבות"** להביא אוכל לצורך יום טוב מחוץ לתחום, הואיל ואפשר לעשותו מאתמול.

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: מה זה יהושע?!

מה ראייה הינך מביא מהבאת דבר רשות מחוץ לתחום, שאסרוהו חכמים, להבאת

4. אין בזריקת הדם כל איסור, ושנה התנא את זריקת דמו אגב שחיטתו. תוס'.

הזאה, שהיא אינה אלא משום איסור שבות מדרבנן — אינו דין שדוחה את השבת!

ג. אמר לו רבי עקיבא לרבי אליעזר: לי א-10 ברור ששמעתי כי הזאה אינה דוחה שבת, אלא מעכבת את הטמא מלעשות את הפסח. ואם כן, לפי מהלך הקל וחומר שלך: או — חלוק?

אולי יש לדון בצורה הפוכה.

כי מאחר שפשוט לי ששמעתי [ושמועה זאת שמע רבי עקיבא מרבי אליעזר בעצמו, ולא אמר לו זאת במפורש אלא ניסה להזכיר] שאין מזים על טמא מת לטהרו מפילו בשבת שחל בו ערב הפסח. אם כן, יתכן שיש ללמוד מהזאה לשחיטה בקל וחומר להיפך, שאפילו שחיטת קרבן פסח אינה דוחה שבת.

וכך יש לדון בקל וחומר:

מה אם הזאה, שהיא אסורה בשבת רק משום שבות, אינה דוחה את השבת.

שחיטה, שהיא אסורה מהתורה משום אב מלאכה — אינו דין שלא תדחה את השבת!

אמר לו רבי אליעזר: עקיבא! כיצד יתכן שתדרוש דין שכזה?

והרי עקרת בכך מה שכתוב בתורה שמקריבים קרבן פסח אפילו בשבת!

שהרי אמרה תורה [במדבר ט] "ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו". ולמדנו מ"במועדו", שחייבים לעשות את קרבן הפסח במועדו בארבעה עשר בניסן — בין שחל בחול, בין שחל בשבת.

קרבן פסח מחוץ לתחום שהוא מצוה, ולא יעמידו חכמים את דבריהם למנוע קיום מצוה!

השיב רבי עקיבא ואמר: הזאה של מי אפר פרה אדומה על טמא מת בשבת ערב הפסח, לטהרו ביום השביעי ולהכשירו לאכול בערב קרבן פסח, תוכיח:

שהיא משום מצוה, שאם לא יזה לא יעשה את קרבן הפסח.

וגם שמעתי כי היא אסורה בשבת משום שבות מדרבנן, היות ונראה כאילו מתקנים בכך את האדם הנטהר.

ובכל זאת העמידו חכמים את דבריהם אפילו במקום מצוה, ואמרו, שהזאתו של טמא מת שחל יום השביעי שלו בערב פסח — אינה דוחה את השבת.

ואם כן, אף אתה אל תתמה על אלו.

שאף על פי שהן משום מצוה, והן אסורות רק משום שבות — ובכל זאת לא ידחו את השבת.

[בגמרא מתבאר כי את איסור ההזאה בשבת שמע רבי עקיבא מרבי אליעזר רבו, אלא שרבי אליעזר שכח זאת, וניסה רבי עקיבא להזכירו בדרך כבוד, מבלי שיאמר לו ששמע זאת מפיו].

אמר לו רבי אליעזר: ועליה, על הזאה בשבת, ששמעתי שהיא אסורה אפילו כדי לטהר טמא מת להאכילו בקרבן פסח — אני דן קל וחומר להתירה!

ומה אם שחיטה, שהיא אסורה בשבת משום אב מלאכה — דוחה את השבת.